

Rasspecifika avelsstrategier för Ceskyterrier

Reviderad av Ceskyterrierklubben 2014

Ursprung och historia

Rasen med det exakta ursprunget

Den tjeckiske kynologen, jägaren och genetikern Frantisek Horák (1909-1996) drömde i många år om att skapa den perfekta jakthunden genom att korsa Skotsk terrier och Sealyhamterrier. Han ville ha en liten rörlig terrier med ett lätthanterligt temperament, hängande öron, mörk färg och lättskött päls som skulle klippas. Han var också nyfiken på om det gick att skapa en helt ny ras från så få ursprungsindivider som möjligt. Efter andra världskriget kunde han så småningom förverkliga sin dröm om att skapa en ny ras.

Den skotska tiken Donka Lovu Zdar parades 1949 med Sealyhamhanen Bugarier Urquelle. Tre valpar föddes, men bara en hane överlevde. Han fick namnet Adam Lovu Zdar och nr 1. Horák meddelade nu den tjeckiska kennelklubben om sitt experiment, och han förde anteckningar om de kombinationer han gjorde, se tabell 1 bilaga 1. I några kullar lät han ingen avkomma gå vidare i avel, då han ansåg att de inte höll måttet.

Två Skotska tikar och två Sealyhamhanar (far och son) användes för att skapa den nya rasen. I praktiken blev det bara en av tikarna och de två hanarna som lade grunden för Ceskyterriern.

Det tog endast 14 år och 15 kullar innan Frantisek Horák kunde visa upp en grupp hundar som blev godkända av FCI 1963. Då hade Horák 35 hundar i sitt register, varav 14 registrerades av FCI som Ceskyterrier. Bland dessa 14 hundar finns båda föräldrarna till den tik som 1969 importerades till Sverige.

Chrupa del Monte har stått modell för dagens standard.

Jakten

Horák var en entusiastisk jägare. Ett av målen med att skapa Ceskyterriern var att få fram den perfekta jakthunden, men en dag 1958 tog han med sig en liten rävinge hem som han sedan höll som husdjur. Efter den dagen jagade han aldrig mer.¹

När Ceskyterriern blev godkänd av FCI 1963 ingick den tillsammans med alla andra terrier i CMS (Tjeckoslovakiska Jaktföreningen). Där ställdes höga krav på bland annat jaktmeritering både för uppfödare och hundar. Det visade sig vara svårt att kombinera Ceskyterrierns mjuka och silkiga päls med både jakt och utställning. Rasen blev aldrig populär bland jägare.²

Frantisek Horák försökte under många år få ut Ceskyterriern ur CMS, men det lyckades inte förrän 1989 då det politiska klimatet i landet ändrades. Då bildades KCHCT, en klubb för uppfödare av Ceskyterrier. Några uppfödare stannade kvar i CMS och jagade med sina Ceskyterrier. Än idag finns det jägare som jagar med rasen i hemlandet.

Svårigheter och nytt blod

När Ceskyterriern blivit godkänd av FCI började det svåra arbetet att få rasen att leva vidare med en sluten stambok och ytterst få individer. Flera kennlar började föda upp rasen, men alla använde i princip samma hanar. Tre hanar var far till 54 av de 61 första kullarna som föddes. Detta berodde åtminstone delvis på de hårda regler och krav som var satta av den Tjeckoslovakiska Jaktföreningen. Bland annat var det svårt att få hundarna godkända för avel, och kennlarna fick inte ha fler än fem hundar i avel.²

I slutet på 70-talet var rasen på väg att dö ut. Det fanns få uppfödare och flertalet av de hundar som fanns var gamla och sterila. Många valpar dog i virusinfektioner. En kraftansträngning gjordes av Frantisek Horák och andra rasentusiaster och man lyckades rädda rasen från att dö ut. Man fick hjälp utomlands med vaccin som minskade valpdödligheten. För att minska inavelsdepressionen korsade Horák 1984 in nytt blod från Sealyhamterrier genom att para en Sealyhamtik med en Ceskyterrierhane. Han upprepade samma kombination året efter. Avkommor från båda dessa kullar användes senare i avel. Detta är den enda inkorsning som skett i rasen sedan den skapades på 1950-talet.

Rasen blev genast mer fertil, fick bättre immunförsvar och livskraftigare valpar. Man fick även bättre pälskvalitet på vuxna hundar. Nackdelen med inkorsningen var att man fick in exteriöra fel man inte tidigare haft problem med, tex stora tunga öron, ljusa ögon och högt burens svans. Hundarna blev även större.²

Ännu idag präglas aveln av Ceskyterrier starkt av linjeavel i rasens hemland. Ett exempel på linjeavel i en tjeckisk kennel finns i bilaga 2.

Horák var fram till sin död aktiv uppfödare av Ceskyterrier. Han hade sin sista kull i slutet av 1995, några månader innan han dog 86 år gammal.

Ceskyterriern internationellt

Ceskyterriern spreds tidigt utanför hemlandet. Till Sverige importerades en tik redan 1969. Till USA kom rasen 1987 och till England 1989. Idag finns Ceskyterriern i ett 20-tal länder men i de flesta länder är den mycket ovanlig och i många länder finns endast några få exemplar.

I Tjeckien registrerades ca 60 valpar per år 2003-2012. Under samma period registrerades 16 valpar per år i Sverige och 35 valpar per år i Storbritannien.

Det internationella samarbetet är tämligen stort, vilket är ett måste med en så numerärt liten ras.

Ceskyterriern i Sverige

Redan sex år efter att rasen blev godkänd av FCI kom den första Ceskyterriern till Sveige. Det var Orlice Lovu Zdar som importerades av Thea och Sören Simonsson, Solkustens kennel. Orlice var född i den första kull som föddes efter att Ceskyterriern blev godkänd av FCI. Orlice var dräktig med Mrak Lovu Zdar och fick i karantän fyra valpar 1969. Mrak hade nr 11 i stamboken och Orlice nr 16.

Thea och Sören Simonsson var i behov av en importhane för att kunna fortsätta sin avel. Horák hade sett ut en hane han ville skicka till Sverige, men tjeckoslovakiska myndigheter hade infört ett exportförbud på alla jaktraser. Efter segdragen byråkrati kom General Lovu Zdar till Sverige 1971. Grunden för den svenska aveln var därmed lagd. Svenska Ceskyterrier håller idag mycket hög kvalitet.

Population och avelsstruktur

Population

Under åren 2004-2013 registrerades 176 Ceskyterrier i SKK, se tabell 1. Av dessa var 16 importter. Det innebär att den totala populationen av Ceskyterrier i Sverige torde ligga runt 200 individer.

Det har registrerats 36 valpkullar under dessa tio år med ett snitt på 4.2 valpar per kull. Detta kan jämföras med 76 kullar födda under perioden 1994-2003. Då var kullstorleken i snitt 4.0 valpar per kull.

Tabell 1. Registrerade valpar, antal valpkullar, kullstorlek och antal importter under åren 2004-2013.³

År	Registrerade valpar	Valpkullar	Kullstorlek i snitt	Importter
2004	21	4	4,3	0
2005	3	3	2,3	1
2006	13	2	4,5	3
2007	7	2	3,5	1
2008	14	4	3,5	2
2009	13	3	4,3	0
2010	24	5	6,2	2
2011	23	4	4,0	1
2012	19	4	4,8	2
2013	23	5	4,6	4
Genomsnitt	16	3,6	4,2	1,6

Avelsstruktur

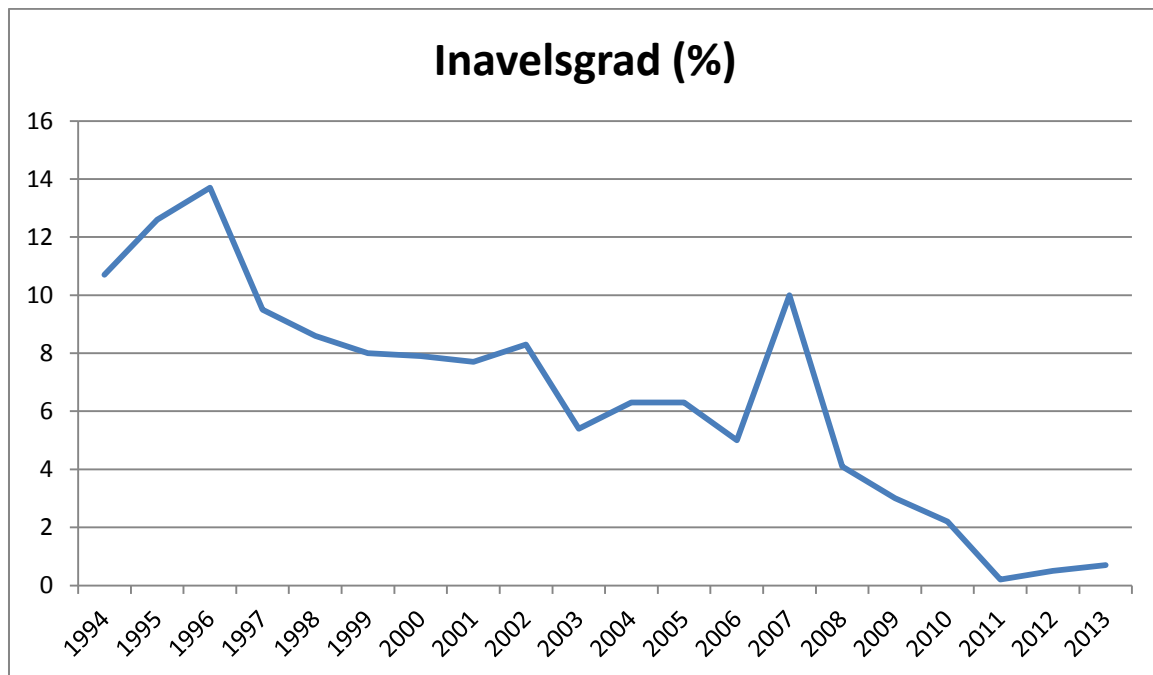
Under åren 2004-2013 har 17 st hanar och lika många tikar användts i avel. Det är positivt att fördelningen är jämn mellan antalet hanar och tikar.

Inavelsgraden i rasen har minskat under de senaste 20 åren, se diagram 1. Detta beror dels på användningen av avelsdata och en ökad kunskap om inavelns negativa effekter samt dels på att det numera är tämligen lätt att importera hundar från EU-länderna, där de flesta Ceskyterrier finns.

De senaste årens mycket låga siffror 0,2-0,7 % kan delvis förklaras av att fem av sju använda hanar är importter och en är utländsk. Strävan efter en låg inavelsgrad ökar tyvärr risken att importhanarna överanvänds, bland annat har en hane importerad 2010 haft 6 kullar. Nämnas bör också att för importterna räknas endast tre generationer jämfört med fem generationer för svenska hundar, vilket kan ge en lägre siffra vid parningar med importter.

Det långsiktiga målet är att inavelsgraden skall ligga under 2,5 %, som är den rekommenderade maximala inavelsgraden i en ras för en hållbar avel.

Diagram 1. Inavelsgraden i % 1994-2013.

Avelsstruktur – barnbarn

Den snäva avelsbasen som finns inom rasen syns även när man ser på barnbarnsstrukturen se tabell 1 bilaga 3. Fem hundar har 41-92 svenska barnbarn. Ytterligare tio hundar har 21-39 svenska barnbarn. Flera av hundarna i tabellen är släkt med varandra.

Övrigt

Antalet hundar i avel och antalet kullar som föds är för få för att ett effektivt avelsarbete skall kunna bedrivas. Rasen är helt beroende av importer och ett internationellt samarbete.

Om antalet uppfödare ökar skulle vi få fler hundar använda i avel och fler registrerade valpar. Den som funderar på att bli uppfödare bör därför uppmuntras, stöttas och utbildas av både klubben och etablerade uppfödare.

Mål

- att öka antal registrerade hundar per år
- att öka den genetiska variationen och antalet hundar som används i avel
- att behålla en genomsnittlig inavelsgrad under 5 % räknat på fem generationer.
- öka det internationella samarbetet

Strategier

- att öka antalet uppfödare genom att göra rasen mer synlig samt uppmuntra och stötta presumptiva nya uppfödare
- uppmuntra, stötta och utbilda nya uppfödare både genom klubben och etablerade uppfödare
- sprida kunskap om avel i numerärt små raser via klubbtidning, hemsida och vid möten, men också genom personlig kontakt mellan uppfödare och blivande uppfödare.
- att vid import av avelsdjur eller sperma uppmåna att välja så obesläktade linjer som möjligt
- uppmuntra internationellt samarbete mellan rasklubbar och uppfödare, bland annat genom utbyte av material i klubbtidningar och hemsidor.

Exteriör

Bakgrund

Ceskyterriern skapades för att fungera som jakthund, men har alltid först och främst varit en uppskattad sällskapshund. Den är en rörlig och uthållig hund som tar sig fram överallt.

Ceskyterriern har en unik exteriör. Den liknar ingen annan ras. Den typiska rygglinjen skall ha en måttlig välvning över länd och kors. Huvudet ska vara långt och inte alltför brett. Halsen ska vara tämligen stark, medellång och den ska bäras något framåtlutande. Fram- och bakben ska vara raka och parallella. Bakbenen ska vara välvinklade. Rörelserna ska vara fria och kraftfulla med bra påskjut.

Pälsen ska vara mjuk och silkig. Den klipps enligt standard och ska vara lång på oklippta partier men utan överdrifter. Ceskyterriern var ursprungligen framtagen som en arbetande hund. Alltför riklig päls är därför inte önskvärt.

Brindle färg är inte tillåten i den långa pälsen efter 2 års ålder.

Trång underkäke där nedre käkens hörntänder går upp i gommen har på senare år blivit vanligt.

Storleken skall enligt standarden vara 6-10 kg. I praktiken är Ceskyterriern idag ofta större än önskvärt både i Sverige och internationellt.

Mål

- att bibehålla den höga exteriöra kvalitet vi har på Ceskyterriern i Sverige
- minska antalet bettfel där nedre käkens hörntänder går upp i gommen
- medelvikten på svenska Ceskyterrier bör inte öka under de närmaste fem åren utan hellre närma sig rasstandardens angivelser

Strategier

- prioritera rastypiska hundar och från avel välja bort de hundar som saknar flera/de flesta rastypiska detaljerna, dock med hänsyn tagen till den smala avelsbasen
- underkäkens bredd och hörntändernas placering bör uppmärksammas vid val av avelsdjur
- införa frivillig vägning av deltagande hundar vid den årliga Ceskyspecialen samt redovisa resultat i klubbtidningen

Mentalitet

Bakgrund

Ceskyterriern har inte något typiskt terriertemperament. Rasen är lugnare och mer fridsam än många andra terrier, och är en utpräglad familjehund. Den är robust, samarbetsvillig och lättlärd, dock blandat med ett visst mått envishet. Jaktlusten är mycket måttlig.

Ett utmärkande drag för Ceskyterriern är ointresse för främmande människor. Den får enligt standarden vara något reserverad mot främlingar. Detta får dock aldrig uttrycka sig i skygghet eller aggressivitet, vilket endast undantagsvis förekommer i den svenska populationen av Ceskyterrier.

Enstaka individer kan uppvisa ljudkänslighet i varierande grad. Denna rädsla har hög arvbarhet och man bör undvika att använda individer som visar ljudrädsla i avel.

Hälsoenkäten 2007

Enligt hälsoenkäten 2007 angav en majoritet av ägarna att deras hundar var följsamma, glada och trevliga. Problem som angavs var ljudkänslighet/skotträdsla 10 hundar (10 %) och rädd/reserverad 10 hundar (10 %). Ibland men inte alltid sågs dessa problem hos samma individ.

För hanhundarna angavs 7 st (16 %) vara hanhundsaggressiva. Kastrering är vanligt bland dessa.

Sammantaget var problemen inte så stora att de upplevdes som besvärande av ägarna annat än i enstaka fall.

Mål

- att behålla den rastypiska mentaliteten.

Strategi

- undvika att i avel använda aggressiva, skygga, nervösa eller ljudkänsliga individer

Hälsa

Bakgrund

Ceskyterriern är inte ansluten till något av SKK's hälsoprogram. Uppgifter om hälsostatus grundas på en enkät utsänd 2007 till svenska Ceskyterrierägare. Enkäten riktade sig till samtliga kända Ceskyterrierägare i landet och omfattade alla åldrar. Svarstalet var glädjande stort och omfattade totalt 96 hundar varav 43 hanhundar och 53 tikar med födelseår från 1989 till 2006. Information från hälsoenkäten har kompletterats med information från försäkringsbolagen Folksam, IF och Sveland. Detta kompletterades med en riktad enkät till de ägare som angivit att deras hund fått diagnosen leukemi/lymfom.

I rasstandarden nämns att Ceskyterriern inte får röra sig med oregelbundna, knyckiga, spastiska rörelser. Detta syftar på rörelsestörningen "skottekramp", som förekommer hos Skotsk Terrier och Ceskyterrier. Sjukdomen nedärvs troligen recessivt⁴ och kan därför ligga dold i flera generationer. I Sverige har det endast förekommit några enstaka fall sedan rasen importerades till landet.

Tumörformerna lymfom och leukemi är den tredje vanligaste tumörsjukdomen hos hund.⁴ Ceskyterriern är en av de raser som har en ökad disposition att få lymfom. Andra raser med ökad disposition är bland annat Skotsk Terrier, Boxer och Golden Retriever.⁵ Man har inte kunnat visa på någon ärftlighet för sjukdomen men det faktum att den är vanligare inom vissa raser kan tyda på att den till viss del är ärftlig. Sjukdomen bör därför uppmärksammas vid avelsarbetet.

Hälsoenkäten 2007

I hälsoenkäten från år 2007 hade 5 st hundar (5 %) drabbats av lymfom. Åldern var 10-13 år med undantag av en hund som var tre år. I stort sett samtliga blodslinjer som finns i Sverige var representerade.

Hudproblem drabbade 18 st hundar (19 %) enligt hälsoenkäten. Av dessa var 4 st hundar (4 %) konstaterat allergiska. Jämfört med svenska hundpopulationen i stort är detta rimliga siffror, då ungefär var femte hund någon gång under sin livstid drabbas av en hud- eller öronsjukdom. Allergi drabbar 10 % av alla renrasiga hundar.⁶

Enligt hälsoenkäten drabbades 19 st tikar (36 %) av urinvägsinfektion, allt från någon enstaka gång som valp till upprepade gånger i vuxen ålder. Ingen hanhund drabbades av UVI.

Av hundarna i hälsoenkäten hade 5 st (5 %) haft krampanfall, varierande från ett enda kortvarigt anfall till upprepade anfall som krävde medicinering.

Övrigt

Rasen har lätta valpningar och tikarna tar i allmänhet mycket väl hand om sina valpar.

Ceskyterriern är en tämligen sund ras, men på grund av den stora användningen av importer i avel bör man dock vara observant på att nya sjukdomar kan dyka upp i landet. Det är viktigt med en öppenhet om

sjukdomar och defekter. En hälsoenkät bör skickas ut till alla kända Ceskyterrierägare var femte år för att kartlägga hälsotillståndet inom rasen och fånga upp nya problem tidigt. Vid behov kan man komplettera med hälsoenkäter riktade till uppfödare.

Mål

- att bibehålla Ceskyterrierns goda hälsostatus
- att kartlägga och följa rasens hälsostatus
- frekvensen av de hälsoproblem som uppmärksammas skall ej öka under den närmaste femårsperioden

Strategi

- samla information om existerande hälsoproblem
- publicera fakta i Ceskynytt och vid uppfödarräffar om existerande hälsoproblem
- genomföra en ny hälsoenkät vart femte år i anslutning till revidering av RAS samt däremellan vid behov genomföra hälsoenkäter riktade till uppfödare
- uppmuntra en öppenhet när det gäller sjukdomsfall och defekter för att förbättra möjligheterna till väl underbyggda beslut vid avelsplanering/kombinationer av avelsdjur
- uppmuntra uppfödare att rapportera hälsoproblem till Ceskyterrierklubbens avelsråd
- i möjligaste mån följa hälsostatusen inom rasen internationellt

Referenser

1. Frantisek Horák – Sheila Atter (Artikel publicerad på internet. Artikeln baseras på samtal med Jaroslava Horáková (Frantisek Horáks fru.)
2. Český Teriér – Hana Petrusová, 1999
3. SKK's Avelsdata
4. Hundens sjukdomar – Birgitta Wikström, Josefin Öberg, 2006
5. Min hund har malignt lymfom - Docent Henrik von Euler, specialist i tumörsjukdomar, hund och katt, Leg vet VMD Diplomate ECVIM-CA (oncology), Institutionen för kliniska vetenskaper Sveriges Lantbruksuniversitet
6. Hundens Hud – Susanne Åhman, 2009

Förankring

- publicering i rasklubbstidning
- uppfödarmöte och medlemsmöte i maj 2014
- hälsoenkät 2007

Ceskyterrierklubbens avelsråd och styrelse juli 2014

Tabell 1. Ceskyterrierns ursprung. Nummerserierna är dels Horáks nummer och dels de som tilldelades hundarna som togs in i stamboken 1963.

Födelsedatum	nr	kön	namn	far	mor
19491225	1	hane	Adam Lovu Zdar	Buganier Urquelle (Sealyhamterrier)	Donka Lovu Zdar (Skotsk terrier)
19500603	2	hane	Balda Lovu Zdar	Buganier Urquelle (Sealyhamterrier)	Scotch Rose (Skotsk terrier)
	3	tik	Bota Lovu Zdar		
	4	tik	Baba Lovu Zdar		
19510529	5	hane	Capart Lovu Zdar	Adam Lovu Zdar	Baba Lovu Zdar
19520626	6	hane	Dareba Lovu Zdar	Balda Lovu Zdar	Scotch Rose (Skotsk Terrier)
	7	tik	Diana Lovu Zdar		
19520721	8	hane	Eso Lovu Zdar	Balda Lovu Zdar	Baba Lovu Zdar
19551104	9	hane	Fantom Lovu Zdar	Jasans Amorous Artilleryman (Sealyham)	Diana Lovu Zdar
	10	hane	Furiant Lovu Zdar		
	11	tik	Fenka Lovu Zdar		
19561019	12	hane	Gallant Lovu Zdar	Fantom Lovu Zdar	Baba Lovu Zdar
19561113	13	tik	Halali Lovu Zdar	Fantom Lovu Zdar	Fenka Lovu Zdar
19580801	14	hane	Chytrý Lovu Zdar	Fantom Lovu Zdar	Halali Lovu Zdar
	15/1	tik	Chrabrá Lovu Zdar		
19580813	16	hane	Iran Lovu Zdar	Fantom Lovu Zdar	Diana Lovu Zdar
	17	tik	Iris Lovu Zdar		
	18	tik	Ira Lovu Zdar		
19590413	19	hane	Jas Lovu Zdar	Fantom Lovu Zdar	Halali Lovu Zdar
	20/2	hane	Javor Lovu Zdar		
	21	tik	Jiskra Lovu Zdar		
	22	tik	Jana Lovu Zdar		
19601101	23	hane	Karel Lovu Zdar	Javor Lovu Zdar	Chrabrá Lovu Zdar
	24/3	tik	Káca Lovu Zdar		
19611128	25/5	hane	Lov Lovu Zdar	Javor Lovu Zdar	Chrabrá Lovu Zdar
	26/4	hane	Lesan Lovu Zdar		
	27/8	tik	Lovka Lovu Zdar		
	28/6	tik	Lapka Lovu Zdar		
	29/7	tik	Lasice Lovu Zdar		
19620629	30/10	hane	Morous Lovu Zdar	Javor Lovu Zdar	Halali Lovu Zdar
	31/11	hane	Mrak Lovu Zdar		
	32/9	hane	Mars Lovu Zdar		
	33/12	tik	Monika Lovu Zdar		
19630303	34/13	hane	Nos Lovu Zdar	Javor Lovu Zdar	Lovka Lovu Zdar
	35/14	tik	Nora Lovu Zdar		

Stamtavla för en tik född 2004, ett exempel på inavel i rasen.

Vitez Kvitko	Chram Kvitko		Echo Lovu Zdar	Vanek Lovu Zdar	
		Ben Prasek		Rychlá Lovu Zdar	
			Fuga del Monte	Yonk Lovu Zdar	
				Tecka Lovu Zdar	
		Gracia zum Lichtenrader Hof	Echo Lovu Zdar	Vanek Lovu Zdar	
				Rychlá Lovu Zdar	
	Chyba Kvitko			Echo Lovu Zdar	Vanek Lovu Zdar
			Ben Prasek		Rychlá Lovu Zdar
				Fuga del Monte	Yonk Lovu Zdar
		Gracia zum Lichtenrader Hof			Tecka Lovu Zdar
				Echo Lovu Zdar	Vanek Lovu Zdar
			Ambra Laraff		Rychlá Lovu Zdar
Ekipa Kvitko	Satan Kvitko		Ben Prasek	Echo Lovu Zdar	
		Chram Kvitko		Fuga del Monte	
			Gracia zum Lichtenrader Hof	Echo Lovu Zdar	
			Ambra Laraff		
		Kulicka Ginoch's Kvitko	Ben Prasek	Echo Lovu Zdar	
			Elita Kvitko	Fuga del Monte	
	Chyba Kvitko			Echo Lovu Zdar	Vanek Lovu Zdar
			Ben Prasek		Rychlá Lovu Zdar
				Fuga del Monte	Yonk Lovu Zdar
		Gracia zum Lichtenrader Hof			Tecka Lovu Zdar
				Echo Lovu Zdar	Vanek Lovu Zdar
			Ambra Laraff		Rychlá Lovu Zdar
		Divoch Bard			
		Fintidlo del Monte			

Tabell 1. Avelsstruktur - barnbarn. De 20 hundar som har flest svenska barnbarn i januari 2014.

Namn	Födelseår	Svenskfödda avkommor	Svenska barnbarn
Dainty's Non Stop	1993	11	92
Palmis Major Mithras	1995	23	65
Cle Bas Endless Love	1993	21	57
Asi Del Monte	1995	34	55
Selalon's Amors-Arrow	1992	16	41
Cantabile Nadir	1998	11	39
Good Choise Guelder-Rose	1997	3	34
Sellandafjalls Flisa	2002	11	32
Dainty's Quelle Maleur	1994	16	31
Palmis Vanek von Klanovice	2003	16	28
Palmis isis Irma la Douce	1992	9	25
Good Choise Lightning Strike	2000	29	23
Dainty's Devils Advocate	1998	19	23
Zivotny's Javor Vychodu	2006	9	22
Dainty's Hell Raiser	1991	7	21
Dainty's Kissing Bandit	1992	11	19
Dainty's Femme Fatal	1990	19	18
Sellandafjalls Grizla	2005	16	18
Selalon's Barking-Beauty	1994	11	18
Palmis This Is Talitha	2002	5	18